

ΟΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΗΘΙΚΟΙ ΔΙΧΑΣΜΟΙ
ΤΟΥ ΚΩΣΤΑ ΒΑΡΝΑΛΗ
Η ΣΥΝΕΧΗΣ ΤΑΛΑΝΤΕΥΣΗ ΤΟΥ ΑΝΑΜΕΣΑ
ΣΤΟΝ ΑΥΘΟΡΜΗΤΙΣΜΟ ΤΗΣ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ
ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑΣ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΕΣ
ΤΗΣ ΘΕΩΡΙΑΣ*

Αλέξης Ζήρας

Το μελέτημα που ακολουθεί είναι κατά κάποιον τρόπο εισαγωγικό σ' ένα δίπτυχο που έχει σχέση με τη διά βίου ταλάντευση του Κώστα Βάρναλη, όπως τουλάχιστον τη διακρίνω να εμφανίζεται: άλλοτε προσπαθώντας μέσω της τέχνης να εκφράσει τη γεμάτη διακυμάνσεις, δύστροπη αλλά και ελευθεριακή ιδιοσυγκρασία του, άλλοτε επιβάλλοντας στην τέχνη του ηθικούς περιορισμούς, υπηρετώντας τις αρχές μιας πολιτικής συλλογικότητας, με τη δράση της οποίας όμως ο ίδιος, ως υποκείμενο, δεν συνέπλεε πάντα. Η μια όψη του δίπτυχου (αλλά και της ταλάντευσης του ποιητή) αναγνωρίζεται αμέσως στον συνήθως εύχυμο και ανατρεπτικό αυθορμητισμό του. Έναν αυθορμητισμό που καθώς ο ποιητής είχε απόλυτη συναίσθηση της δυναμικής του, βάλθηκε να τον καθυποτάξει από νωρίς, προτού καν φτάσει στο σημείο να ριζοσπαστικοποιηθεί πολιτικά. Αν κι αυτό δεν ήταν κάτι που τον επηρέασε ως τεχνικό της στιχουργικής και εμπνευσμένο τεχνίτη – γράφοντας μια ποίηση που την έκλεισε επί εβδομήντα και πλέον χρόνια σε μια αυστηρή στολή μετρικών, στιχουργικών αλλά και γλωσσικών κανόνων. Αντίθετα μάλιστα προς άλλους ομόδοξους ποιητές, χρονικά κατιόντες, όπως ο Γιάννης Ρίτσος, ο Βάρναλης αρνήθηκε οποιονδήποτε πειραματισμό στα μορφικά σχήματα της ποίησής του ή, πολύ περισσότερο, κάποια υποχώρηση μπροστά στα κελεύσματα της μεσοπολεμικής νεωτερικότητας: έμεινε ως το τέλος ως είχε, η πιο ανθεκτική στον χρόνο παλαμική επιβίωση, έστω και αν το έργο του ίδιου του Παλαμά, ως προτύπου του, χαρακτηρίζεται από μεγάλη ρευστότητα και αστάθεια, σε κάθε επιμέρους τομέα, ως προς τη μορφή, τη γλώσσα, την τεχνική, τη θεματική του. Η εύφορη, έντονα ερωτική και εσωτερικά έκρυθμη ως προς τον βακχικό της χαρακτήρα, αλλά και εσκεμμένα απαίδευτη έκφραση του Βάρναλη γίνεται σήμα κατατεθέν της ποιητικής του εξαρχής, φθάνοντας ως το 1919 και τη δημοσίευση της γνωστής, μεταίχμιακής σύνθεσής του «Ο Προσκυνητής» στο περιοδικό του Γεράσιμου Σπαταλά *Ο μαύρος γάτος* (ο τίτλος από το ομώνυμο φιλολογικό καφενείο της

* Ανακοίνωση στο 34ο Συμπόσιο Ποίησης, 3-4 Ιουλίου 2015, Πανεπιστήμιο Πατρών.